

Силабус
освітнього компонента
Історія мистецтв

Освітня програма Хореографія
Спеціальність 024 Хореографія
Галузь знань 02 Культура і мистецтво
Рівень вищої освіти бакалавр

Викладач (і)	Омельченко Анетта Іванівна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fppom/structure-fppom/kaf-muz/elearning-kaf-muz/sylabusy-muzychne-mystetstvo/
Контактний тел.	0665874602
Е-mail викладача:	omelchenkoanetta@gmail.com
Графік консультацій	середа 14.15-15.15, субота 11.00-12.00 (Zoom)

Обсяг курсу:

Кількість кредитів/ годин	Форма навчання	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
8/240	денна	36	44	160	екзамен
	заочна	12	14	214	

Семестр: I, II

Мова навчання: українська

Ключові слова: українське та зарубіжне мистецтво, стильові особливості мистецтва різних епох, стиль, художній образ, історія хореографічного мистецтва.

Мета та предмет курсу:

Метою курсу «Історія мистецтв» є теоретично-практичне освоєння художньо-естетичних досягнень вітчизняного та світового мистецтва. Курс покликаний сприяти збагаченню духовного світу здобувача, вихованню вміння бачити й розуміти твори мистецтва, аналізувати види, напрями та стилі, сприймати мистецтво як невід’ємну частину загального розвитку і становлення компетентності сучасного фахівця.

Предмет – вивчення навчальної дисципліни є історія мистецтв зі стародавніх часів до сьогодення. Мистецтво розглядається в контексті

поліпредметності її складових, зокрема таких категоріальних понять як художній образ, художня картина світу, творчість, напрям, стиль тощо.

Компетентності та програмні результати навчання:

Інтегральна компетентність (ІК). Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в хореографії, мистецькій освіті, виконавській діяльності, що передбачає застосування певних теорій та методів хореографічного мистецтва і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

СК 01. Усвідомлення ролі культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.

СК 02. Здатність аналізувати основні етапи, виявляти закономірності історичного розвитку мистецтв, стильові особливості, види і жанри, основні принципи координації історико-стильових періодів світової художньої культури.

СК 03. Здатність застосовувати теорію та сучасні практики хореографічного мистецтва, усвідомлення його як специфічного творчого відображення дійсності, проектування художньої реальності в хореографічних образах.

СК 04. Здатність оперувати професійною термінологією в сфері фахової хореографічної діяльності (виконавської, викладацької, балетмейстерської та організаційної).

СК 05. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків для забезпечення освітнього процесу в початкових, профільних, фахових закладах освіти.

СК 08. Здатність сприймати новітні концепції, усвідомлювати багатоманітність сучасних танцювальних практик, необхідність їх осмислення та інтегрування в актуальний контекст з врахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини.

ПРН 03. Вільно спілкуватись державною мовою усно і письмово з професійних та ділових питань.

ПРН 06. Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.

ПРН 07. Знати і розуміти історію мистецтв на рівні, необхідному для застосування виразально-зображальних засобів відповідно до стилю, виду, жанру хореографічного проекту.

ПРН 08. Розуміти хореографію як мистецький феномен, розрізняти основні тенденції її розвитку, класифікувати види, напрями, стилі хореографії.

ПРН 09. Володіти термінологією хореографічного мистецтва, його понятійно категоріальним апаратом.

ПРН 10. Розуміти хореографію як засіб ствердження національної самосвідомості та ідентичності.

ПРН 13. Розуміти і вміти застосовувати на практиці сучасні стратегії збереження та примноження культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва.

3.Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальна характеристика мистецтва. Первісне мистецтво. Мистецтво Античності.

Тема 1. Історія мистецтва як наука і навчальна дисципліна.

Поняття мистецтва. Мистецтво як суспільно-культурний феномен.

Функції мистецтва. Історія становлення мистецтва як науки. Предмет, об'єкт, мета та завдання курсу. Структура курсу. Рекомендована література. Класифікація мистецтва. Видова характеристика мистецтва. Поняття художнього образу. Характеристика стилю.

Тема 2. Періодизація й основні характеристики первісного мистецтва.

Загальна характеристика первісної епохи та її періодизація.

Характеристика первісних форм релігійних вірувань, їх специфіка, особливості та роль в формуванні архаїчного мистецтва. Первісне мистецтво, його синкретичний характер, перші здобутки. Первісні рельєфи Скульптура (різьба по каменю і кістки). Гравіювання на камені і кістки. Наскальний живопис. Мегалітичних архітектура. Типи мегалітичних споруд. Виникнення та значення танцю в первісному суспільстві. Ритуал як первинна форма художньої творчості.

Тема 3. Мистецтво Античності.

Періодизація й соціально-економічні факторі розвитку мистецтва Античності. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давньої Греції. Театр Давньої Греції. Література Давньої Греції. Архітектура, скульптура й живопис Давньої Греції. Класифікація давньогрецького танцю. Значення танцю в культурі Давньої Греції. Вплив міфології на розвиток мистецтва Давнього Риму. Театр Давнього Риму. Література Давнього Риму. Архітектура, скульптура й живопис Давнього Риму. Танцювальне мистецтво Давнього Риму.

Модуль 2. Розвиток мистецтва в давніх цивілізаціях Сходу. Мистецтво Середньовіччя.

Тема 4. Мистецтво давніх цивілізацій Сходу.

Мистецтво давніх цивілізацій Сходу: загальна характеристика.

Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньоєгипетській культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньоєгипетській культурі. Танці Стародавнього Єгипту. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у

давньоіндійській культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньоіндійській культурі. Танцювальна культура Індії. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у культурі Месопотамії. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у культурі Месопотамії. Розвиток образотворчого мистецтва (архітектура, скульптура, живопис) у давньо китайської культурі. Виконавські види мистецтва (музика й театр) у давньо китайської культурі. Танцювальне мистецтво Давнього Китаю.

Тема 5. Особливості мистецтва Середньовіччя.

Періодизація й соціально-економічні фактори розвитку мистецтва Середніх століть. Романський стиль у мистецтві Середніх століть. Готичний стиль у мистецтві Середніх століть. Театральні практики середньовічної Європи. Куртуазна література Середньовічної Європи. Книгодрукування та шрифти.

Тема 6. Танцювальна культура західноєвропейських країн в епоху Середньовіччя.

Вплив язичницьких традицій на християнство. Релігійні містерії Середньовіччя. Карнавальна культура Середньовіччя. Народний танець у Середньовічній Європі. Поява світських танців – басданси.

Модуль 3. Мистецтво Відродження.

Тема 7. Характеристика мистецтва Відродження.

Гуманістичний ідеал у мистецтві Відродження. Проторенесанс. Живопис. Скульптура. Італійські художники епохи Відродження. Особливості Відродження у Нідерландах, Німеччині, Франції. Духовна криза пізнього Відродження. Маньєризм у Мистецтві. (жанрова палітра танцювального мистецтва).

Тема 8. Загальна характеристика хореографічного мистецтва епохи Відродження.

Значення карнавалів у розвитку хореографічного мистецтва. Жанрова палітра танцювального мистецтва. Формування європейської школи класичного танцю. Англійське мистецтво танцю та його особливості. Французька школа танцю. Конні балети. Жан Батіст Люлі. П'єр Бошан.

Модуль 4. Розвиток мистецтва в XVII – XVIII ст.

Тема 9. Особливості стилю бароко.

Бароко в скульптурі, архітектурі, музиці та образотворчому мистецтві. Графіка. Бароко в Італії. Бароко Голландії. Бароко Іспанії. Бароко Франції. Європейська гравюра XVII-XVIII ст.

Тема 10. Західноєвропейське мистецтво XVIII століття.

Основні напрямки розвитку мистецтва: рококо, класицизм. Рококо як породження світської культури його риси (камерність, інтимність, ліричність, витонченість і театральність). А. Ватто і Ф. Буше як представники живопису та графіки стилю рококо. Розквіт декоративно-ужиткового мистецтва. Ідеї Просвітництва і мистецтво. Відображення смаків буржуа в живопису Ж.Б. С. Шардена. Скульптура Ж.А. Гудона. Втілення духовної атмосфери часу в портретах Д. Дідро, Ж.Ж. Руссо, Ж.Л. Даламбера, Ж.Л. Бюфона. Статуя Вольтера. Скульптура Е.Фальконе. Луї Давид як просвітник і прихильники французької революції. Портрет людини доби революції у творчості Давида. Англійське мистецтво XVIII ст. Просвітництво Вільяма Хогарта. Серії картин «Кар'єра повії», «Кар'єра Мота». Англійській портрет і його значення у розвитку портретного мистецтва Європи. Томас Гейнсборо і Джошуа Рейнольдс. Королівська Академія мистецтв (1768) в Лондоні. Мистецтво Італії в XVIII столітті. Мистецтво у Венеції. Дж. Б. Т'єполо, президент Венеціанської академії мистецтв, продовжувач традицій барокової монументального живопису. Розписи Великого залу палаццо Лабіа у Венеції. Міський пейзаж Венеції (ведута): творчість Белотто, Каналетто, Гварді.

Тема 11. Західноєвропейський балетний театр XVIII століття. Становлення дієвого балету.

Загальна характеристика хореографічного мистецтва поч. XVIII ст. Джон Уівер – засновник сюжетно-дієвого балету. Балетмейстер Франц Антон Крістоф Хільфердінг. Творчість Гаспаро Анджоліні. Реформи Марі Салле. Творчість Ж.-Ж.Новера, Ж.Доберваля, С. Вігано, К. Блазіса.

Модуль 5. Стильові напрямки у XIX – на початку XX ст.

Тема 12. Романтизм. Реалізм.

Національні особливості романтизму. Німеччина. Меланхолійно-споглядальна тональність образно емоційного ладу, містико-пантеїстичні настрої (портрети та алегоричні композиції Ф. О.Рунге, пейзажі К.Д. Фрідріха). Франція. Історичні композиції у дусі драматичного бароко (живопис Е. Делакруа, скульптура А. Бари). Англія. Космогонічні пейзажі У. Блейка і У.Тернера. Іспанія. Ф. Гойя.

Тема 13. Імпресіонізм та постімпресіонізм як художня революція

Нове бачення простору і часу, формотворення засобами кольору, етюдизм зображувального мистецтва. Значення імпресіонізму у розвитку пейзажного бачення в мистецтві рубіжного часу. Місто й городяни у творчості імпресіоністів. Творчість К. Моне та його провідна роль у створенні імпресіонізму як системи. Творчість К. Писарро, О. Ренура, А. Сислея. Неоімпресіонізм Ж. Сера та П. Синьяка, особливості художніх шукань. Французька скульптура від О. Родена до Ш. Деспю. Постімпресіонізм. Пошуки синтезу форми і кольору в живописі П. Сезана. Значення творчих новацій Ван Гога для мистецтва XX ст. П. Гоген (1848-1903). Риси символізму у його

творчості. Втілення ідеального життя поза часом. А. Тулуз Лотрек (1864-1901) Тулуз-Лотре як малювальник та майстер психологічного портрету. Сатиричний погляд митця на світ нічних кафе, артистичної богеми, гротескність і одночасно правдивість його образів.

Модуль 6. Мистецтво України від давнини до сучасності.

Тема 14. Українське мистецтво в контексті європейської культури.

Стилі мистецтва. Основні тенденції розвитку архітектури України. Характеристика 5-ти стильових етапів в архітектурі. Поділ архітектури на житлову, культову та оборонну. Особливості перших храмів в Київській Русі. Нові риси в українській архітектурі в XV – XVI ст. Майстри архітектури: Б. Растреллі – автор проекту Андріївської церкви, А. Квасов звів собор у Козельці, Б. Меретин – автор собору Святого Юра у Львові; архітектори української школи С. Ковнір, який збудував так званий Ковніровський корпус у Лаврі, дзвіниці Дальніх і Ближніх печер, Кловський палац та інші, а також вихованець Київської Академії І. Григорович-Барський, який збудував церкви: Покровську, Миколи Набережного, комплекси Межигірського й Кирилівського монастирів, магістрат та багато приватних будинків. Українська ренесансна архітектура.

Тема 15. Особливості української скульптури.

Особливості розвитку української скульптури. Майстри української скульптури: Л. В. Позен («Кобзар», «Переселенці», «Жебрак», «Оранка в Малоросії», «Запорожець у розвідці»), П. П. Забіла (бюст М. В. Гоголя, мармуровий портрет Т. Г. Шевченка), Б. В. Едуарс («Катерина», «Життя невеселе», скульптурний портрет Луї Пастера) та ін., пам'ятник Б. Хмельницькому (скульптор М. Й. Микешин). Західноукраїнські скульптори: Т. Баронч, К. Островський, О. Северин, С. Яжимовський, С. Левандовський, Т. Рігер та ін. Авангард в мистецтві (О. Архипенко).

Модуль 7. Український живопис.

Тема 16. Розвиток українського живопису до XVIII століття.

Особливості Києворуського живопису. Фресковий живопис. Культовий станковий живопис. Розвиток у XVI столітті портретного живопису. Живопис другої половини XVII – XVIII століття: багатий декор, позолоту, складну композицію, поєднавши їх із традиціями народної творчості. Майстри іконопису: І. Рутковичу, І. Кондзелевичу та В. Петрановичу.

Тема 17. Розвиток мистецтва живопису з XVIII століття до сучасності.

Товариства пересувних художніх виставок. Розвиток різних жанрів: побутовий жанр (Т. Шевченка, К. Трутовський та ін.), історичний жанр (О. Мурашка, С. Васильківського), пейзажний жанр (С. Васильківського). Авангардизм кінця XIX століття.

Модуль 8. Стильові мистецькі напрями ХХ століття.

Тема 18. Кубізм як напрям авангардистського мистецтва. Абстракціонізм. Сюрреалізм. Мистецтво поп – арту.

Особливості сучасних форм мистецтва. Сучасний живопис і скульптура. Основні тенденції мистецтва ХХІ ст. Модерн, футуризм (творчість італійських художників: У. Боччонні, К. Карра, Л.Руссола та ін.), функціоналізм, урбанізм, дезурбанізм, формалістичне мистецтво, фовізм, дадаїзм, кубізм(творчість Ж. Брака і П. Пікассо), абстракціонізм(творчість П.Мондріана, К. Малевича), сюрреалізм (творчість Сальвадоре Далі), поп-арт, оп-арт.

Тема 19. Український модернізм. Український постмодерн.

Український модернізм. Новаторство у кіно й театрі (О. Довженко, Лесь Курбас). Українська музика і малярство ХХ ст. Українська сецесія в Галичині. Новітній міф у сучасному мистецтві. Архітектурні стилі пост-постмодерну.

Тема 20. Розвиток хореографічної освіти в ХХ столітті.

Особливості хореографічної підготовки у 20-роках ХХ століттях. Різновиди хореографічної діяльності. Підручники, навчальні заклади. Творче кредо Василя Верховинця. Український балетний театр в роки II Світової війни. Постановки П. Вірського, М. Трегубова. Провідні танцювальні колективи України. Творча діяльність балетмейстерів-модерністів.

Методи навчання:

1. Словесні методи: лекція, лекція-дискусія, пояснення-ілюстрація, створення пізнавально-зацікавленої ситуації. розповідь-пояснення, розповідь з елементами бесіди, лекції із використанням ілюстративного матеріалу.
2. Наочні методи: використання ілюстративного матеріалу, структурний (форма) та художній аналіз музичних творів, репродуктивний.
- 3.Практичні методи: колективний проект, метод організації колективу, метод організаційної роботи, аналіз підсумків практичної роботи, вправи, комп'ютерів.
- 4.Інноваційні – забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу, а саме, комп'ютерна підтримка освітнього процесу (впровадження хмарних технологій).

Методи контролю і самоконтролю: тестові завдання, усне опитування, письмовий контроль, залік, екзамен.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):

Політика курсу ґрунтується на засадах академічної доброчесності та визначається системою вимог до здобувача при вивченні дисципліни (правила поведінки на заняттях, пропуски, користування мобільним телефоном тощо). Викладач забезпечує викладання дисципліни «Історія мистецтв» на високому

науково-теоретичному та методичному рівні відповідно до освітньої програми; дотримується педагогічної етики, моралі, поважає гідність здобувачів; виховує в душі українського патріотизму і поваги до Конституції України та державних символів України. Викладач розвиває у здобувачів самостійність, ініціативу, творчі здібності; проявляє гуманізм, толерантність та повагу до здобувачів, їхніх ціннісних орієнтацій і переконань, політичних симпатій, релігійних уподобань, власної думки; враховує індивідуальні нахили та здібності студентів, рівень інтелектуального та загальнокультурного розвитку, специфіку курсу навчання і майбутньої спеціальності; використовує партнерство як форму стосунків між викладачем і студентами, співпрацює у розв'язанні питань навчання; морально підтримує і стимулює студентські ініціативи; створює рівноправне і справедливе освітнє середовище.

Здобувач вищої освіти не пропускає лекції та практичні заняття, про відсутність за поважних причин доводить до відома викладача заздалегідь; здає й захищає самостійні роботи та завдання у визначені терміни; регулярно переглядає лекційний матеріал; системно працює з навчальною і науковою літературою.

Обов'язковою є присутність здобувача на модульному та підсумковому контролях.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

Навчально-методичний комплекс (зміст лекцій, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, програма екзамену та інше) завантажено на корпоративній освітній платформі ЗВО – Moodle БДПУ. До дисципліни підкріплює викладач.

Лекції та практичні заняття проводяться за розкладом в ZOOM (ідентифікатор постійної персональної конференції викладача – 717 148 6266, код – 2022). Система нарахування балів публічно висвітлюється в журналі оцінок (система Moodle).

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль та оцінювання проводиться викладачем на практичних заняттях із метою визначення успішності розвитку здобувачів та засвоєння ними навчального матеріалу. Основне завдання – перевірка рівня засвоєння лекційного матеріалу, виконання практичних завдань та самостійної роботи здобувачів.

У кінці вивчення кожного змістового модуля проводиться модульний контроль знань здобувачів. Використовується десятибальна шкала оцінювання.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у вигляді тестів з теми змістового модуля. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за модульний контроль розробляється викладачем.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю здобувач допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях

здобувач може відпрацювати пропущені практичні заняття, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

У разі відсутності студента на контрольному заході модульного контролю йому надається право на повторне складання в індивідуальному порядку.

Критеріями оцінювання конспекту питань для самостійного опрацювання є вміння здобувача тезово викласти відповіді на запитання.

Форма підсумкового контролю - 2 семестр – іспит.

Екзамен проводиться в формі тестів (50 тестів, на один тест 2 бала за правильну відповідь).

Максимальна кількість підсумкових балів становить:

– 190 балів за період роботи до екзамену.

– 100 балів – за складання екзамену без урахування коефіцієнта.

Максимальний рейтинговий показник – 100 балів.

Навчальні досягнення здобувачів з дисципліни «Історія мистецтв» оцінюються за Європейською кредитно-трансферною системою, в основу якої покладено принцип звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь і навичок.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу на практичних заняттях, виконання самостійної роботи, модульну контрольну роботу. Модульний контроль знань здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

– усного контролю (індивідуальне опитування, співбесіда);

– письмового контролю (модульне письмове опитування, тести);

– самоконтролю (самооцінка, самоаналіз).

№ з/п	Вид діяльності	Максимальна кількість балів за одиницю	Кількість одиниць	Сума балів
1	Робота на практичному занятті (в тому числі доповідь, виступ, повідомлення, участь у дискусії та ін.)	5	22	110
2	Самостійна робота (виконання домашнього завдання)	4	20	80
	Всього			190
<i>Усього без урахування коефіцієнта 125 балів (190:100=1,9)</i>				
3	Підсумковий контроль – екзамен	100	1	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Для оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти застосовується внутрішня університетська шкала. Мінімальний пороговий рівень оцінки з освітньої компоненти є єдиним в Університеті, не залежить від форм і методів оцінювання, складає 50 балів.

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС
90-100	A
78-89	B
65-77	C
58-64	D
50-57	E
35-49	FX(з можливістю повторного складання)
1-34	F(з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Білозуб Л. М. Історія мистецтв : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Дизайн». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2019. 148 с.
2. Історія образотворчого мистецтва та архітектури. Курс лекцій для студентів спеціальності 034 Культурологія / укладач: к.і.н. О.Демідко. Київ: Видавництво К-Ліра, 2021. 182 с.
3. Історія мистецтва : конспект лекцій / укладач С. І. Побожій. Суми : Сумський державний університет, 2021. 70 с.
4. Лукань В.П. Історія українського мистецтва. Конспект курсу лекцій. https://www.bookovka.ua/uk/abituriyentam/734152-istoriya-ukrayinskogo-mistectva-konspekt-kursu-lekcij.html?gclid=CjwKCAiAoL6eBhA3EiwAXDom5j49nNUe9xkOP2w-2D0vujRP3L_aZxYfgj46HyGghGhGBGFXbQMLUNBoCqcEQAvD_BwE#char
5. Трегубов К. Ю., Макуха О. В. Історія мистецтв : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 151 с.
6. Фартинг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. Харків : Vivat, 2019. 576 с.
7. Українське хореографічне мистецтво в контексті світової культури : колективна монографія / за заг.ред.О.А. Плахотнюка. Львов : СПОЛОМ. 2020. 316 с.
8. Ярова В.С. Історія образотворчого мистецтва. Конспект лекцій. Харків. ХНУМГ ім. О.М.Бекетова, 2020. 72 с.

Допоміжна

1. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній українській сценічній хореографії : К., 2005. 177 с.
2. Білик Б.І., Горбань Ю.А., Калакура Я.С. Історія української та зарубіжної культури. К., 2000. 287 с.
3. Гречко В., Чорний І., Кушнерук., Режко В. Історія світового та українського мистецтва. К., 2000. 309 с.
4. Дюбі Ж. Доба соборів. Мистецтво та суспільство. 980-1420 рр. Київ, 2003. 309 с.
5. Історія світової культури. Гол. ред. Т.Л. Левчук. 2-ге видання. К., 2000. 397 с.
6. Кравич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. Навчальний посібник. Львів. Світоч. 2004. 298 с.
7. Лобас В.Х. Українська і зарубіжна художня культура. К., 2000. 209 с.
8. Панфілова Т.О. Історія мистецтва: навчально-методичні рекомендації. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 276 с.
9. Українське мистецтво у полікультурному просторі. За ред. О.П. Рудницької. К., 2000. 277 с.
10. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. : монографія ; Харк. держ. акад. культури. Х. : ХДАК, 2007. 344 с.
11. Шариков Д. І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії : монографія. К. : КиМУ, 2010. 208 с.

Інформаційні ресурси

1. Документальні фільми про художників. URL: <http://golbis.com/pin/vse-dokumentalnyie-filmyi-pro-hudozhnikov-1950-2005/#.VGhi859X9ni>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%86%D1%82%D0%B2%D0%BE>
3. <http://www.worldarthistory.com/ua/> – Історія світового мистецтва
4. <https://sites.google.com/site/istoriamistectv97/> – Історія мистецтв
5. <https://artarsenal.in.ua/uk/vystavka/chyste-mystetstvo/> – Мистецький арсенал
6. <https://sites.google.com/site/hudoznakultura15/> – Художня культура